

Henstilling om hjemtagelse og udslusning af børn ved nationale adoptioner

Til adoptionssamrådene, samrådssekretariatet, kommunerne og Ankestyrelsen, den 11. februar 2022.

Det nationale formidlingsbillede har gennem de seneste år ændret sig. Der er sket en stigning i antallet af nationale adoptioner, og andelen af børn til bortadoption, hvor frigivelsen er sket uden de biologiske forældres samtykke, er steget. Af den grund har Adoptionsnævnet valgt at erstatte retningslinjerne i Adoptionsnævnets henstilling vedrørende udslusningsforløb ved nationale adoptioner af 24. august 2016 med en ny, opdateret henstilling med anbefalinger til hjemtagelsesprocessen ved en national adoption.

Hjemtagelsesprocessen omhandler:

- 1. Forberedelse af et adoptionsforløb (side 2)
- 2. Tiden mellem matchning og udslusning (side 3)
- 3. Udslusningsforløbet (side 5)

Disse tre punkter gennemgås under "Anbefalinger til hjemtagelsesprocessen" på side 2 og frem.

Det er væsentligt, at et udslusningsforløb tilrettelægges med udgangspunkt i det enkelte barn, herunder blandt andet barnets alder, dets relationer og eventuelle særlige behov, når barnet skal flyttes fra sine sædvanlige omgivelser. Det er af stor betydning, at de involverede myndigheder samarbejder og skaber den mest hensigtsmæssige proces for alle parter med det konkrete barns behov i fokus. Det er vigtigt under hele processen at holde sig for øje, at det ofte vil være barnets 2. store skift, samt at det for barnet er en meget voldsom proces

Indledningsvist beskrives de involverede myndigheders roller, da det kan hjælpe med at give et overblik over de processer, der gennemgås i denne henstilling.

- Kommunerne

Både i adoptioner med og uden forældrenes samtykke er det kommunerne, der sørger for anbringelsen af barnet i en eventuel plejefamilie, inden barnet skal videre til sin adoptivfamilie. Det betyder, at kommunerne har hovedansvaret for hjemtagelsesprocessen. Det er således kommunerne, der skal arrangere og planlægge udslusningen og have kommunikationen med plejefamilien og adoptanterne i denne del af processen. Det er også kommunerne, der skal udarbejde selve udslusningsplanen. Samtidig skal kommunen hjælpe Familieretshuset, Ankestyrelsen og Adoptionsnævnet med at oplyse barnets forhold, herunder barnets helbredsoplysninger.

- Familieretshuset

Familieretshuset har kommunikationen med adoptanterne, når de præsenteres for det barn, de er blevet matchet med – det gælder både i adoptionssager med og uden forældrenes samtykke. Det er overfor Familieretshuset, at adoptanterne samtykker til matchningsforslaget.

I adoptioner med samtykke er det derudover Familieretshuset, der står for frigivelsen af barnet.

- Ankestyrelsen

Ankestyrelsen træffer afgørelse om frigivelse af et barn til adoption i sager om adoption uden de biologiske forældres samtykke. Det er også Ankestyrelsen, der overfører forældremyndigheden til de kommende adoptanter, når barnet skal i midlertidig placering. Når forældremyndigheden er overført, er det Ankestyrelsen, der giver kommunerne besked om, at hjemtagelsesprocessen kan starte.

- PAS (Post Adoption Services)

Post Adoption Services (PAS) er den internationale betegnelse for de forskellige former for vejledning, støtte og rådgivning, der er henvendt til adoptivfamilier og adopterede før og efter adoptionen. PAS i Danmark udvikles og administreres af Ankestyrelsens Adoptionssekretariat og varetages i praksis af Ankestyrelsens PAS-rådgivere.

I forhold til hjemtagelsesprocessen er det Ankestyrelsens PAS-rådgivere, der står for den obligatoriske PAS-rådgivning ved hjemtagelsen af et barn (Fase 4). Ordningen kaldes for Fase 4, fordi den er indført som en forlængelse af undersøgelses- og godkendelsesforløbet. Den har til formål at støtte op om, at adoptanterne får taget bedst muligt imod deres barn

- Adoptionsnævnet.

Det er Adoptionsnævnet, der matcher alle børn, der frigives til national fremmedadoption. Det er således Adoptionsnævnet, der administrerer listen over godkendte ansøgere (adoptanter) til national adoption. Familieretshuset og Ankestyrelsen retter derfor henvendelse til Adoptionsnævnet, når et barn er frigivet til adoption, så nævnet kan matche barnet med de bedst egnede godkendte ansøgere på listen.

Anbefalinger til hjemtagelsesprocessen

Pkt 1. Forberedelse af et adoptionsforløb

Både i adoptioner med samtykke og i adoptioner, hvor barnet frigives til adoption uden forældrenes samtykke, vil barnet næsten altid være anbragt i en plejefamilie, inden barnet kommer hjem til adoptanterne. Det er kommunen, der træffer afgørelse om anbringelse i alle sagerne. Det er derfor kommunen, der har beslutningskompetencen i den del af en adoptionssag. Kommunen har dermed et stort ansvar i forhold til at udvælge den rigtige plejefamilie og vejlede dem om, hvad det er for en opgave, plejefamilien står overfor.

Adoptionsnævnet har følgende anbefalinger til denne fase:

- Vær godt forberedt

Kommunen er med under hele anbringelsen og ved udslusningen af barnet, og er dermed også den myndighed, som er ansvarlig for at rådgive plejefamilien – også selvom kommunen har lille eller ingen erfaring med overdragelsen af et adoptivbarn. Det er således meget vigtigt, at den enkelte sagsbehandler ved begyndelsen af den midlertidige plejeanbringelse forud for adoptionen og undervejs i forløbet har eller tilegner sig den nødvendige viden om sager af denne karakter. Det er således af afgørende betydning, at sagsbehandlerne har blik for, hvornår noget bliver et traume for barnet, og hvornår der er en sorg, som barnet skal have hjælp til i denne (for barnet) meget voldsomme proces, som det er at skifte omsorgspersoner.

For at skabe de bedste forudsætninger for barnet bør kommunen tidligst muligt også i videst muligt omfang undersøge, om barnet evt. har brug for behandling efter fødslen. Dette kan fx ske ved – inden fødslen - at afdække forældrenes sundhedsforhold, herunder evt. misbrug.

- Udvælg den rigtige plejefamilie til opgaven

Det er vigtigt, at kommunen forbereder plejefamilien på den opgave, det er at være plejefamilie for et barn, der skal videre i en adoptivfamilie.

Ved valget af en plejefamilie kan der blandt andet lægges vægt på, at plejefamilien har gode erfaringer fra en tidligere lignende anbringelse. På denne måde sikres det, at den plejefamilie, som vælges til opgaven, både har erfaring med at skulle knytte sig til barnet, men samtidig har erfaring med at skulle overdrage barnet til adoptanter på et senere tidspunkt på en professionel måde.

Herudover er det vigtigt, at plejefamilien forud for anbringelsen vejledes grundigt om, hvad opgaven går ud på, samt vejledes om, hvilke forventninger og krav, der stilles til dem som plejefamilie. Dette gælder også i forbindelse med modtagelsen af de kommende adoptanter og i hele udslusningsforløbet.

Plejefamilien bør således blandt andet gøres opmærksom på, at de ikke har indflydelse på valget af adoptanter, på vigtigheden af, at de selv og deres øvrige familiemedlemmer får taget afsked med barnet inden selve overdragelsen til adoptanterne, og på at fortsat kontakt til barnet efter adoptionen udelukkende kan ske på adoptanternes initiativ.

Pkt. 2. Tiden mellem matchning og udslusning

Fasen, der omtales her, er fasen, fra de kommende adoptanter har været til møde i Familieretshuset og fået præsenteret barnet, og indtil udslusningen begynder. Det er en periode, hvor adoptanterne skal blive klar til at modtage et lille barn rent praktisk såvel som mentalt.

Det er også i denne fase, at adoptanterne skal have første del af den obligatoriske PAS-rådgivning. Efter adoptionsloven skal en adoptivfamilie modtage adoptionsrådgivning umiddelbart før og efter, barnet kommer til familien. Rådgivningen tager afsæt i, at de kommende adoptanter nu ved, hvilket barn de skal adoptere, og dermed også har mulighed for at forholde sig mere

konkret til den forestående adoption. Den obligatoriske rådgivning gør det muligt at genopfriske den viden, som adoptanterne fik på det forberedende kursus med afsæt i det konkrete barn.

Hovedformålet med denne rådgivning er at klæde adoptanterne på til at hjælpe barnet med det skift, barnet nu skal igennem – det vil ofte være det andet store skift, barnet skal igennem i dets liv.

Der skal også indtænkes praktiske hensyn til plejefamiliens behov og familieliv.

Kommunerne kan med fordel gøre brug af VISO's viden om tilrettelæggelse af udslusningsforløb i denne fase.

Et vigtigt fokus i denne fase er også at planlægge og tilrettelægge den kommende proces, så forløbet respekterer adoptanternes anonymitet. Adoptanters anonymitet er et ureguleret grundprincip i danske fremmedadoptioner, som adoptionssystemet hviler på. Ved anonyme adoptioner forstås adoptioner, hvor barnets oprindelige slægt ikke har eller ikke har krav på at få kendskab til, hvem adoptanten er.

Adoptionsnævnet har følgende anbefalinger til denne fase:

- Der bør gå cirka 14 dage, fra adoptanterne bliver orienteret om barnet i Familieretshuset, til udslusningen starter.

Det er vigtigt, at adoptanterne er til stede på den mest hensigtsmæssige måde i mødet med barnet. Det første møde har stor betydning for alle parter og kan ikke gøres om. Adoptanterne skal have tid til at planlægge og modtage den første del af den obligatoriske rådgivning, inden udslusningen starter. Det anbefales blandt andet derfor, at der skal gå cirka 14 dage, fra barnet bliver præsenteret for adoptanterne, til udslusningen starter.

Derudover kan det have betydning for planlægningen af udslusningens start, om barnet i denne fase skal indgå i et afsluttende "farvel-samvær" med de biologiske forældre. I sådanne tilfælde kan det være en fordel at vente nogle dage, så barnet kan nå at falde til ro igen inden udslusningen.

- Indled fasen med god kommunikation med adoptanterne, plejefamilien og den biologiske familie i det omfang den er på banen.

Det er kommunen, der er bindeledet mellem adoptanterne og plejefamilien, ligesom det er kommunen, der styrer hjemtagelsesprocessen og skal have tilrettelagt et godt forløb, som sikrer, at barnets overgang bliver så skånsom som overhovedet muligt.

Det kan også være en fordel, hvis adoptanterne og plejefamilien får kontakt, inden udslusningen begynder, fx via videoopkald. Dette er selvfølgelig under forudsætning af, at alle parter er indstillet herpå.

Pkt 3. Udslusningsforløbet:

Udslusningsplanen skal som nævnt tilrettelægges med udgangspunkt i det enkelte barn, og det er kommunen, der har ansvaret herfor.

VISO har mulighed for at bidrage med specialviden i forbindelse med tilrettelæggelsen af et udslusningsforløb. PAS konsulenterne er flere gange købt af kommunen til hjælp ved udslusningen og har dermed også samlet erfaringer ift. udslusningsforløb.

I adoptionssager "hjemtages" barnet af "fremmede" mennesker i udslusningen. Det er de mennesker, som skal overtage rollen som barnets primære omsorgspersoner, og barnet står over for en afgørende tilknytningsproces. I modsætning til de fleste andre anbringelser, der bringes til ophør, vil der i adoptionssagerne ofte være tale om meget små børn. Denne hjemtagelsesperiode kan derfor ikke sammenlignes med en hjemgivelse af et barn til biologiske forældre efter en anbringelse.

Adoptionsnævnet har følgende anbefalinger til denne fase:

- Vurdér nøje tidsplanen

Det er Adoptionsnævnets vurdering, at denne fase ikke bør strække sig over for lang tid. Nævnet vurderer, at det er optimalt, hvis udslusningen sker over ca. 14 dage. Dog bør hver plan vurderes individuelt ift. barnets behov og tilknytning til plejeforældrene. Hvis samarbejdet fungerer godt mellem plejefamilie og adoptivfamilie, kan udslusningsplanen med fordel gøres mere nænsom for barnet, ved at give barnet mere end 14 dage til omstillingen – det gælder for børn i alle aldre.

Når et udslusningsforløb skal planlægges, er det derfor vigtigt, at barnets behov inddrages aktivt. Barnets alder kan have betydning i den forbindelse. Barnets udvikling vil også skulle inddrages, barnets tilknytning til plejefamilien har også betydning, og der skal tages hensyn til barnets særlige sårbarheder.

- Adressér forventninger til kontakt mellem adoptanter og plejefamilien

Det er vigtigt at fastslå, at eventuel kontakt efter udslusningen mellem adoptanterne og plejefamilien, når barnet er kommet hjem til adoptanterne, skal ske på adoptanternes præmisser og foranledning. Det er adoptanterne, der fra dette tidspunkt er barnets primære omsorgspersoner, og dem, der skal varetage barnets behov.

Barnet og adoptanterne er i gang med en altafgørende tilknytningsproces. I denne proces vejledes adoptanter af PAS-konsulenter som en del af den obligatoriske rådgivning. De vil herigennem vejledes om, hvordan de bedst muligt får en god start som ny familie. Efter den obligatoriske rådgivning og indtil adoptionen juridisk er gennemført, kan adoptanterne anmode om

yderligere PAS rådgivning. Når adoptionen er juridisk gennemført, har adoptivfamilien 20 timers PAS rådgivning til deres rådighed, som alle andre adoptivfamilier.

I denne del af processen er det derfor vigtigt, at plejefamilien respekterer adoptanternes ønsker og grænser. Kommunen bør derfor gøre plejefamilien opmærksom på, at de ikke har ret til samvær eller kontakt efter anbringelsen, uanset plejefamiliens ønske herom.

Formålet med retningslinjen/henstillingen

En af Adoptionsnævnets væsentligste opgaver er at indsamle, bearbejde og formidle viden om adoption, jf. bkg. om forretningsorden for Adoptionsnævnet § 2, nr. 4.

Det er med det formål, at nævnet har udarbejdet denne henstilling.

Nævnet har i forbindelse med udarbejdelsen af henstillingen hørt VISO, Familieretshuset, Ankestyrelsen og udvalgte kommuner om deres generelle erfaringer med hele hjemtagelsesforløbet ved nationale adoptioner. På denne baggrund og på baggrund af nævnets drøftelser har nævnet fundet anledning til at komme med anbefalingerne til et hensigtsmæssigt hjemtagelsesforløb for alle involverede parter.